

Sveučilište u Zagrebu
Akademija likovnih umjetnosti

Manuela Slavica Košević, Anamarija Kvas, Nika Knežević, Ivo Vodopija

**„THELMA I LOUISE“ I „O MIŠEVIMA I LJUDIMA“
KREATIVNI PROCES I RAZLIKE U PRISTUPIMA PRI
OSMIŠLJAVANJU SCENOGRFIJE**

Zagreb, 2020.

Ovaj rad izrađen je na Akademiji likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu pod vodstvom red. prof. art. Mirjane Vodopije, doc. dr. art. Ide Blažičko i umj. sur. Dragutina Broza. Predan je na natječaj za dodjelu Rektorove nagrade za timski znanstveni i umjetnički rad (tri do deset autora) u akademskoj godini 2019./2020.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. OPĆI I SPECIFIČNI CILJEVI RADA	2
3. PRIPREMA – KORIŠTENI MATERIJALI I METODE	3
3.1. Dramski tekst	3
3.1.1. Thelma i Louise.....	3
3.1.2. O miševima i ljudima	3
3. 2. Proces osmišljavanja ideje	4
3.3. Izrada skica i prezentacija.....	5
3.4. Koncepti rješenja za scenografiju kazališne predstave “Thelma i Louise“	5
3.5. Koncepti rješenja za scenografiju kazališne predstave O miševima i ljudima.	13
3.6. Prezentacija režiseru i odabir rješenja	20
3.7. Odabrana rješenja.....	23
3.7.1. Thelma i Louise.....	23
3.7.2. O miševima i ljudima	27
4. REZULTATI	29
5. ZAKLJUČAK.....	30
7. LITERATURA	32
8. SAŽETAK.....	34
9. SUMMARY	35
10. KRATKI ŽIVOTOPISI AUTORA.....	36

1. UVOD

Četvero studenata raznih odsjeka Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, nakon odslušanog kolegija *Oblikovanje scenskog prostora 1*, pokrenulo je ovaj projekt s ciljem istraživanja potencijala kazališnog prostora i razvijanja vlastitih sposobnosti u osmišljavanju idejnog rješenja scenografije. Nakon semestra pregledavanja primjera scenskog oblikovanja, zajedničkih odlazaka na kazališne predstave i diskusija o scenografiji istih, stečeno znanje bilo je potrebno primijeniti. Prilika za samostalan rad i okušavanje u osmišljavanju scenografije došla je u obliku suradnje s Akademijom dramske umjetnosti, konkretnije sa studentima diplomskog studija glume i njihovim mentorom, profesorom Krešimirem Dolenčićem. Za potrebe diplomskih ispita glume, studenti Akademije likovnih umjetnosti, nakon upoznavanja s dramskim tekstovima i prisustvovanja probama, osmislili su svoja rješenja scenskog prostora te ih predstavili skicama na papiru, digitalnim 3D prikazima i fizičkim maketama. U projektu su sudjelovali studenti Slikarskog, Grafičkog i Odsjeka za konzerviranje i restauriranje umjetnina Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu: Manuela Slavica Košević, Anamarija Kvas, Nika Knežević i Ivo Vodopija, pod mentorstvom red. prof .art. Mirjane Vodopije, doc. dr. art. Ide Blažičko i umj. sur. Dragutina Broza.

Predstave koje su izabrali diplomanti glume adaptacije su filma *Thelma i Louise* režisera Ridleya Scotta i knjige *O miševima i ljudima* Johna Steinbecka. U početku je zamišljeno da se predstave izvedu u istoj večeri na istoj pozornici, te je stoga osnov scenografskog rješenja trebao biti prikladan za obje predstave. Sličnost u atmosferi i južnoameričkom pejzažu koji je poprište radnje u obje drame, olakšali su rješenje tog problema. Kasnijim dogovorima izvedba predstave *Thelma i Louise* premještena je u Teatar &TD, a mjesto izvedbe predstave *O miševima i ljudima* ostalo je u prvotno planiranoj dvorani F22 u Zagrebu. Studentice glume ADU koje su radile na dramskom tekstu *Thelma i Louise* tijekom rada su temeljito izmijenile dramski tekst, što je zahtijevalo i velike promjene u odnosu na prvobitne zamisli scenografije. Proces realizacije projekta započeo je u veljači, no glumačke probe su prekinute radi stupanja na snagu mjera prevencije radi pandemije koronavirusom. Budući da su predstave odgođene, scenografije su pripremljene za izvedbu, no nisu izvedene.

2. OPĆI I SPECIFIČNI CILJEVI RADA

Tijekom zimskog semestra naučili smo mnogo o scenografiji kroz predavanja, primjere scenografskih radova značajnih svjetskih i hrvatskih scenografa, kroz razgovore sa scenografom i umjetničkim suradnikom Dragutinom Brozom te kroz odlaske na kazališne predstave.

Na temelju toga stvorila se ideja o izradi vlastite scenografije u suradnji sa studentima Akademije dramske umjetnosti, s ciljem jačeg povezivanja dviju Akademija. S obzirom da smo studenti s raznih studija na ALU, svoja smo različita znanja i vještine upotrijebili i međusobno nadopunjavali u svrhu postizanja zajedničkog cilja, te time poticali jedni druge na osobni rast i razvoj vlastitih umjetničkih projekata. Zajedničkim radom i okušavanjem u vještini promišljanja i izrade scenografije stekli smo direktno iskustvo suradnje na konkretnom projektu, razvili timski duh i osnažili poveznice između studenata i nastavnika raznih odsjeka, a također i između studenata i nastavnika dviju akademija.

U početnim fazama osmišljavanja scenografskih rješenja cilj je bio povezivanje dviju predstava istim scenografskim elementima. Predstave su se, naime, trebale izvoditi u istoj večeri što je davalo prednost rješenjima koja su zahtijevala što manje izmjena između izvedbi. No cilj scenografije nije samo vizualno dopunjavanje dramske izvedbe dočaravanjem atmosfere mjesta i vremena radnje, već je njena osnovna namjena prenijeti osnovnu poruku dramskog djela.

Krajnji je cilj bio osmisliti i izraditi zajedničku scenografiju za dramsku izvedbu u kazališnom prostoru i predstaviti ga javnosti.

3. PRIPREMA – KORIŠTENI MATERIJALI I METODE

3.1. Dramski tekst

U početnoj fazi dramski smo tekst detaljno čitali i analizirali te o njemu promišljali kako bismo došli do primjenjive ideje i odgovarajućeg scenografskog pristupa. Osmislili smo više prijedloga koncepata koji su jasno povezani s tekstem i likovnih rješenja.

3.1.1. *Thelma i Louise*

Potrebno je napomenuti da se tekst predstave *Thelma i Louise* mijenjao tijekom rada. Prvotna ideja teksta pratila je kronološki slijed događaja i scena, prema filmu. Nezadovoljne takvim, klasičnim pristupom dramatizacije, glumice su, u suradnji s dramaturginjom, promijenile dramski tekst tako da nova verzija počinje od scene kronološkog kraja radnje u filmu, kada Thelma i Louise pogibaju, te se nalaze u imaginarnom stanju ništavila. Ta se scena zatim izmjenjuje s nizom scena retrospekcije (“flashbackova”) putem kojih se doznaje kako je do te početne scene došlo.

3.1.2. *O miševima i ljudima*

Predstava *O miševima i ljudima* rađena je prema knjizi Johna Steinbecka i dramski tekst se drži knjige. Izmjenjuju se scene interijera i eksterijera. U prikazu vanjskog prostora izmjenjuju se dan i noć, a u unutarnji prostor je prostorija s osnovnim namještajem.

Mjesto radnje obje predstave, *Thelme i Louise* i *O miševima i ljudima* vruć je i polupustinjski južnoamerički krajolik koji bi trebao biti prepoznatljiv u scenografiji. Osim toga, predstave imaju i drugih dodirnih točaka, kao što je, na primjer, sumorna i beznadežna atmosfera koja vodi radnju prema kobnom kraju.

Što se tiče odabira materijala za izradu scenografije, režiser Krešimir Dolenčić predložio je korištenje jute, radi njene strukture, boje i konotacija, tako da se trebalo prilagoditi mogućnostima toga materijala ili potražiti njoj sličan materijal.

Odlaskom na probe na ADU, stvorila se jasnija slika mogućeg koncepta scenografija s obzirom na ritam izvedbe i mizanscenu koje su glumci osmisliti.

Slika 1. Prisustvovanje probi za predstavu “Thelma i Louise” u prostorima Akademije dramske umjetnosti

3. 2. Proces osmišljavanja ideje

Osmišljavanje scenografskih rješenja prolazilo je kroz brojne faze. Budući da su se, prema prvotnom planu, obje predstave trebale izvesti u istoj večeri u istom prostoru, rješenja su morala biti dovoljno jednostavna i uporabljiva u prvoj i drugoj predstavi s minimalnim izmjenama između izvedbi. U toj fazi mjesto izvedbe još nije bio određeno, što je predstavljalo dodatan izazov. Nismo znali dubinu, visinu i širinu prostora niti s kakvim tehničkim mogućnostima će prostor raspolagati. Osmisliti scenografiju za predstavu bez osnovnih podataka o prostoru izvođenja bilo je teško, no fokusirali smo se na koncepte scenografskih rješenja, bez ograničenja. Razmišljali smo otvoreno, uglavnom postavljajući scenu u uobičajene pozornice širine i dubine 8 metara, ili manje.

Mijenjanjem dramskog teksta za predstavu “Thelma i Louise”, glumice su počele rad na predstavi ispočetka, te se i datum izvođenja morao odgoditi, što je rezultiralo i odvajanjem termina i mjesta

izvedbe predstava. Predstave se više nisu planirale izvesti ni u istoj večeri, ni u istom prostoru. Doznali smo na kojim će se pozornicama odvijati izvedbe te smo potražili fotografije i tlocrte prostora. Promjena teksta zahtijevala je promjenu u načinu razmišljanja o scenografiji predstave *Thelma i Louise*, ali i veću slobodu u pristupu scenografiji za *O miševima i ljudima*.

Prisustvovanje probi u prostorima ADU za *Thelmu i Louise* te razgovor s glumicama i redateljem doveli su dodatne promjene u vizualiziranju scenskog prostora. Glumice su izrazile želju za jednostavnom, bijelom prostorijom s jednim centralnim elementom koji može poprimiti ulogu raznih objekata, automobila, kauča i drugog.

3.3. Izrada skica i prezentacija

Izrada skica i maketa proces je koji pomaže u pročišćavanju ideje. Svaki element treba biti u službi jedinstvene ideje i imati svoju ulogu, ali i vizualno prenijeti poruku dramskog djela. U izradi skica i maketa koristili smo razne materijale. Radili smo skice na papiru olovkom, markerom, ugljenom, akrilom i drugim. Digitalne makete radili smo u programu za računalnu grafiku, 3D makete i interaktivni sadržaj *Blender*. Za fizičke makete koristili smo sve dostupne materijale, od ambalaže prehrambenih proizvoda, starog tekstila, kore drveća, čačkalica, do ljepenki i žice.

Skice su trebale jasno prikazati i objasniti ideju, a bile su popraćene i tekstualnim objašnjenjima.

3.4. Koncepti rješenja za scenografiju kazališne predstave "Thelma i Louise"

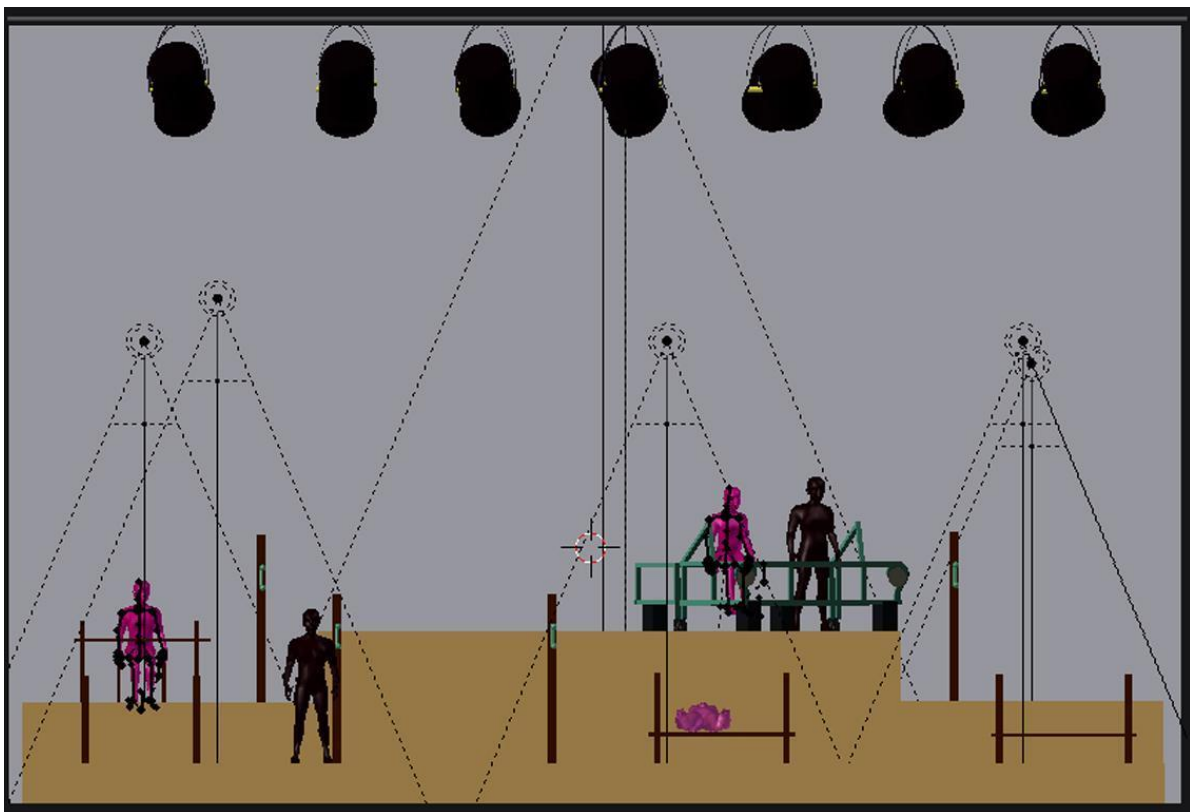
1. *Prijedlog Manuela Košević i Anamarija Kvas*

Ideja za rješenje scenografije kazališne predstave „*Thelma i Louise*“ se razvila iz motiva detektivske ploče, karte kretanja, na kojoj, kako često vidimo u kriminalističkim filmovima, istražitelji povezuju pozicije mjesta zločina, kretanja počinitelja, žrtve, i drugih crvenom trakicom. *Thelma i Louise* su bjegunke koje se traže i čije fotografije detektiv povezuje sa žrtvom, mjestom zločina i motivom, što bi se s ploče prenijelo u prostor scene tako da glumice na leđima imaju pričvršćena klupka crvene trake koja se otpušta za njima s njihovim kretanjem po sceni i u koju se, kako se radnja razvija, protagonistice sve više zapetljavaju. Scenografija je sačinjena od elemenata s visokim stupovima oko kojih se glumice kretanjem spontano omataju i isprepliću svoje trakice, s vremenom si suzjući prostor za kretanje.

Prvobitno rješenje bilo je na pozornicu postaviti 5 povišenih podova manjih dimenzija. Motiv auta trebao je biti na centralnom povišenju u stražnjem planu, a ostale scene odvijale bi se na povišenjima oko njega ili ispod. U krajnjem rješenju povišeni podovi se reduciraju na samo dva kako bi se prizemljivanjem na nivo pozornice naglasio centralni motiv auta. Scene u baru, restoranu i hostelu se također odvijaju na nivou pozornice. Povisit će se, u krajnjem rješenju, samo scenski prostor predviđen za hostel/kuću, te za inspektorov ured. Elementi stolica, stolova i kreveta su jednostavni i s povišenim šipkama, spomenutim stupovima. Pojavljuje se i pet stupova koji nose telefon nalik na telefone ili telefonske govornice iz 70-ih. Pod je prekriven jutom koja simbolično reprezentira atmosferu juga Amerike. U pozadini se projicira fotografija koja prikazuje Grand Canyon.

Boje koje se pojavljuju na sceni jesu smeđa, oker i tirkizna. Namještaj je smeđ, drven, a povišenja pozornice i pod su oker, asocirajući na pustinju. Tirkizna je jedina boja koja odudara; auto i telefoni su te boje, u duhu 70-ih godina. Rekviziti su pojednostavljeni i reducirani, geometrizirani.

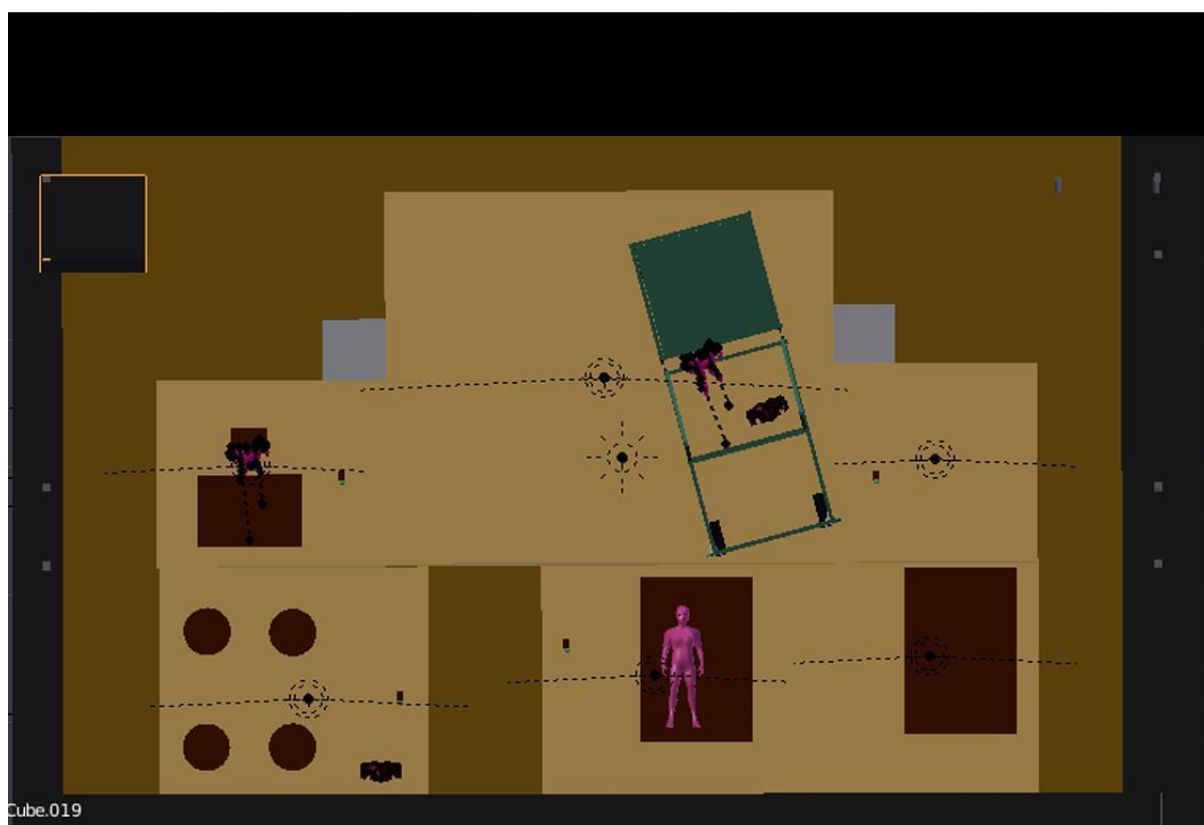
Scene se međusobno odvajaju promjenom svjetla, a u završnoj, gdje se Thelma i Louise autom strovale niz liticu, svjetlo igra najvažniju ulogu: farovi na autu svjetlima će zasliječiti publiku.

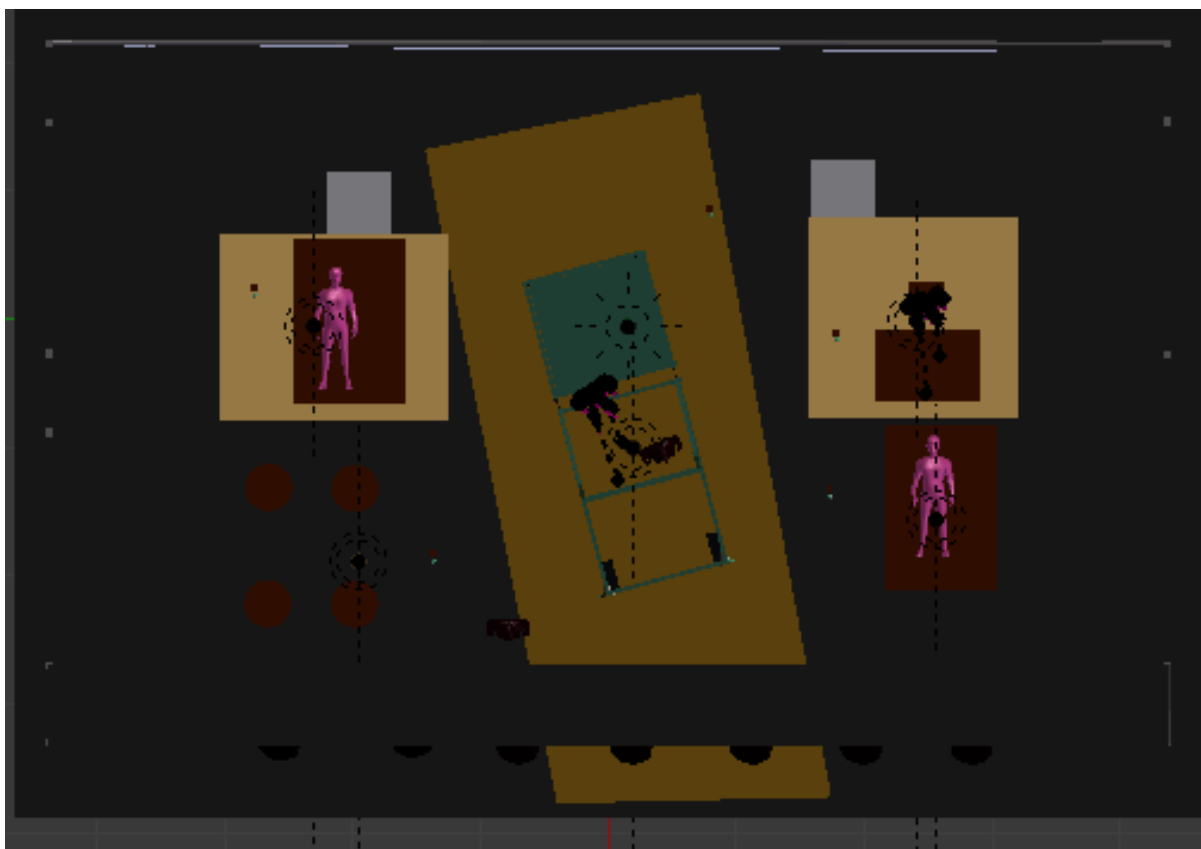
Slika 2. „Thelma i Louise“, autorice koncepta Manuela Košević i Anamarija Kvas, 2020.

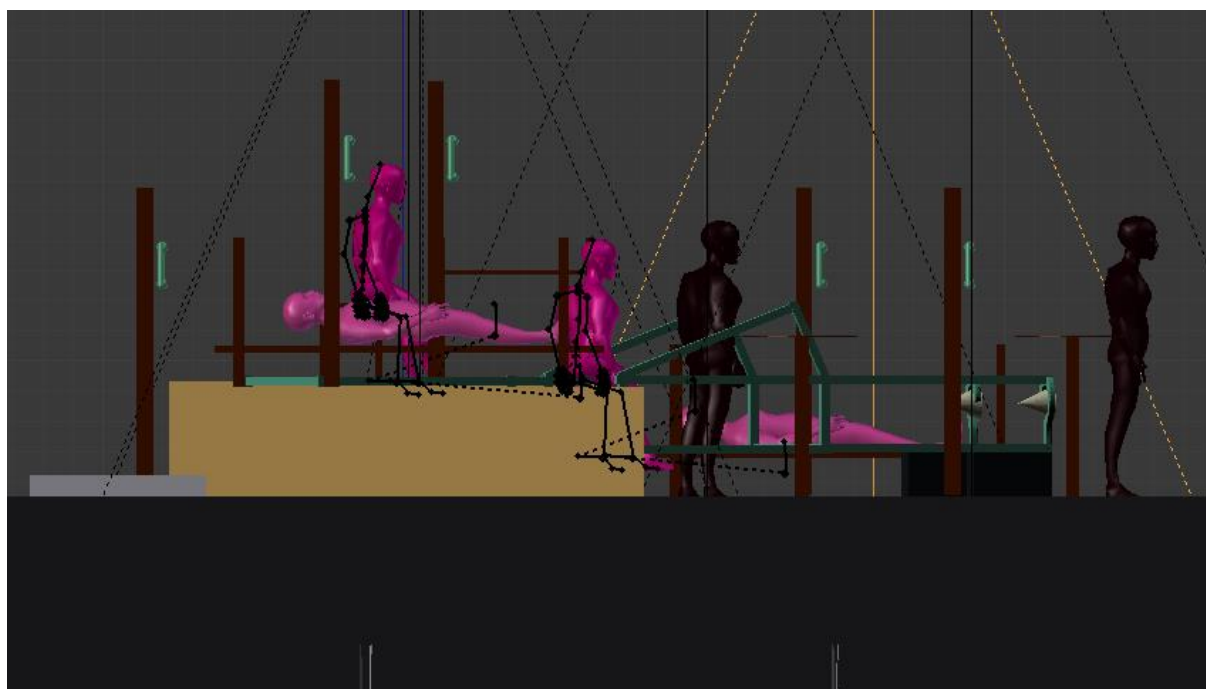
Slika 3. „Thelma i Louise“, autorice koncepta Manuela Košević i Anamarija Kvas, 2020.

Slika 4. „Thelma i Louise“, autorice koncepta Manuela Košević i Anamarija Kvas, 2020.

Slika 5. „Thelma i Louise“, autorice koncepta Manuela Košević i Anamarija Kvas, 2020.

Slika 6. „Thelma i Louise“, autorice koncepta Manuela Košević i Anamarija Kvas, 2020.

2. Prijedlog Ivo Vodopija

Ideja za scenografiju je da glavni dio pozornice natkriljuje divovska ruka ili dvije koje konstantno posežu za autom u kojem se voze Thelma i Louise, što je metafora njihovog bijega i progona. Na pozadini bi bila oslikana cesta s iluzijom perspektive koja ju čini beskonačnom. Cesta bi bila omeđena zidovima nalik kanjonu što bi se izvelo pomoću reljefnog udubljenja u pozadini koje bi se skupljalo u jednu točku.

U prvim skicama ruke su naizgled lebdjele iznad pozornice, bile su fiksirane za pozadinu i pristupačne sa stražnje strane kako bi se glumci na njih mogli popeti i tako dinamizirati mizanscenu (mogli bi se penjati, skakati s njih, visjeti i slično). No, kroz razgovor smo ustanovili da bi bilo bolje kad bi se te ruke mogle pomicati po pozornici i formirati karakteristike različitih prostora radnje. U tom slučaju, ruke bi trebale biti napravljene od lake pokretne konstrukcije.

Uz pomoć svjetla ruke bi mogle stvarati napetu atmosferu u dramatičnim scenama. Na primjer, kada Louise ubija Harlana, oštro svjetlo osvjetljavao bi samo mjesto radnje, zatamnilo bi se sve oko njega, čime bi se stvorio veliki kontrast između svjetla i mraka, a ruke bi bacale veliku sjenu na scenu. U mirnijim scenama ruke bi se pomoću svjetla vizualno stopile s okolinom, na primjer kada djevojke dobiju novac i odmaraju se u motelu, cijela scena bi bila jako osvjetljena mekanim svjetlom, a ruke se ne bi isticale.

Slika 7. „Thelma i Louise“, autor koncepta Ivo Vodopija, 2020.

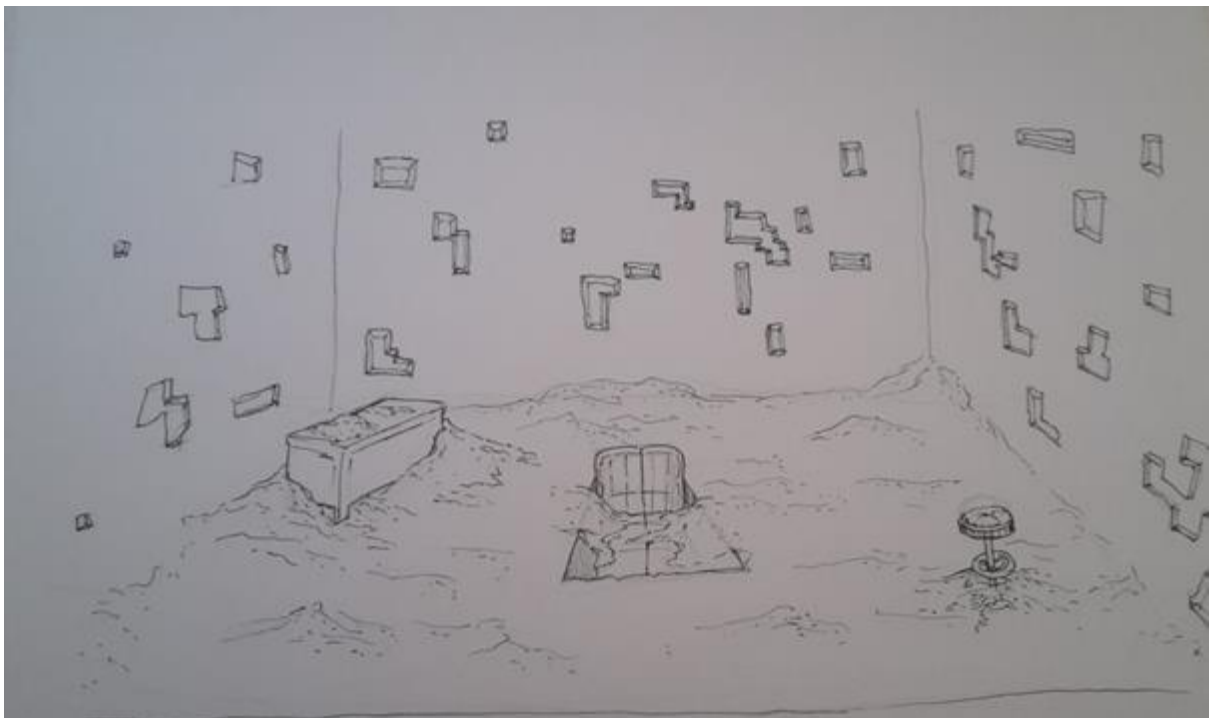
Slika 8. „Thelma i Louise“, autor koncepta Ivo Vodopija, 2020.

Slika 9. „Thelma i Louise“, autor koncepta Ivo Vodopija, 2020.

Thelma & Louise alternativni prijedlozi

Ovo su neki od alternativnih prijedloga za predstavu Thelmu & Louise. Kao i kod prošlog prijedloga ovdje sam pokušavao ostvariti nadrealnost scene. U prvom prijedlogu pozornica je prekrivena pijeskom, a u pijesku se naziru neki elementi iz predstave. Pijesak predstavlja vrijeme (pješčani sat) a i asocira na to da se glavni dijelovi radnje događaju retrospektivno. Pijesak također ostavlja dojam ukopanosti i nemogućnosti kretanja, tj bijega. Kod drugog prijedloga na pozornici se nalaze tri platforme različitih razina i sve je prekriveno plahtama te se tako prostor apstrahira.

Slika 10. „Thelma i Louise“, autor koncepta Ivo Vodopija, 2020.

Slika 11. „Thelma i Louise“, autor koncepta Ivo Vodopija, 2020.

3. Prijedlog Nika Knežević

Scena je cijelo vrijeme nepomična i svi elementi su prisutni kroz cijelu predstavu. Radi prvobitnog plana da scenografija djelomično bude povezana za dvije predstave: *Thelma i Louise* i *O miševima i ljudima* odlučila sam da pozadina u obje predstave bude jednaka. To nije bio problem jer je priroda u obje radnje slična. Stoga sam se odlučila na prirodne, organske, oronule materijale kako bih što bolje dočarala atmosferu američkih kanjona, klifova, pustinje, prašine i nepreglednih pustih cesta. U lijevom donjem kutu pozornice nalazi se stari metalni šank ispred kojeg su dva stola i stolice, baš onakvi kakvi se mogu naći u usputnim američkim pumpama i gostionicama. Na njih odozgora pada crveno-ljubičasta svjetlost, a odozdo dolazi dim kako bi se dobio dojam zagušljivog prostora. Nasuprot njima, s desne strane, također u kutu, smještena je telefonska govornica. Ona je također pohabana i napola uništena. Isprejana je različitim beznačajnim natpisima. Obasjana je odozgo prljavo žutom svjetlošću.

Na sredini scene nalaze se palete na kotačićima. Na prednjoj strani je staro kožno sjedalo kakvo vidamo u vintage autima. Iza sjedala prostrta je plahta koja ‘glumi’ krevet te je glavni objekt u hostelskim scenama. Na taj način palete imaju dvostruku ulogu: predstavljaju i auto i krevet. Glumci ih okreću i pomiču prema na potrebama scene.

Slika 12. „Thelma i Louise“, autorica koncepta Nika Knežević, 2020.

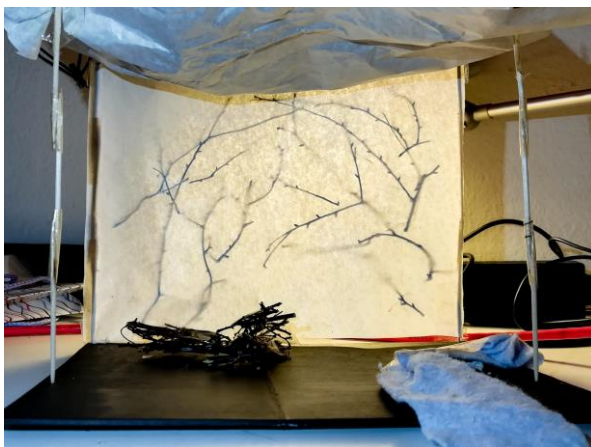
3.5. Koncepti rješenja za scenografiju kazališne predstave O miševima i ljudima.

1. Prijedlog rješenja za scenografiju kazališne predstave O miševima i ljudima

Manuela Košević i Anamarija Kvas

Temeljna ideja ove scenografije je stvaranje atmosfere korištenjem tkanine, svjetla i sjene. Tkanina bi bila obješena tako da stvara strop pozornice, stvarajući također i dojam pritiska na radnju. U pozadini pozornice postavila bi se ploha/zid od tkanine iza koje se nalaze grane. Svjetlo bi prodiralo kroz tkaninu tako da se naziru sjene grana i stvaraju sumoran dojam prirode u kojoj se nalaze glumci. U prvoj sceni koja se odvija pored rijeke, rijeku također predstavljaju tkanine ispod kojih se nalaze izvori svjetla i imitiraju vodu. Osim tih elemenata, scena je oskudna kao i priroda juga Amerike. Mrtvi miš kojeg Lennie nosi bio bi načinjen od filcane vune te bi imao crvenu vrpču oko vrata, predstavljajući

smrt, motiv koji se provlači kroz čitavu radnju. Prilikom paljenja vatre, vatru bi također imitirala crvena svjetlost prekrivena tkaninom. Približavanje kraju dana prikazalo bi mijenjanje boje i smanjivanje intenziteta svjetlosti iza tkanine koja formira pozadinu prostora scene. Zvijezde na noćnom nebu imitiralo bi više sitnih izvora svjetlosti koji prodiru kroz tkaninu na stropu. Za potrebe scena koje se odvijaju u zatvorenom prostoru ispred zida od tkanine s granama dovukao bi se lagani tamno smeđi drveni zid na kotačićima s dva prozora. Kroz prozore bi se vidjele sjene grana i konstantno podsjećale na sumorno okruženje radnje. Prostor bi bio oskudno uređen, s dva drvena kreveta s plahtama, drvenim klimavim stolom i tri drvene klupice. Na stolu bi tijekom scene kartanja stajala svjetiljka koja bi također bila djelomice prekrivena tkaninom kako bi se smanjila svjetlina i postigla sumorna noćna atmosfera. U staji, sijeno bi predstavljale tkanine žućkaste boje. Psić bi, kao i miš, bio načinjen od filcane vune, te bi mu Lennie vezao crvenu vrpču oko vrata. Kasnije bi i Rosie vezao istu takvu vrpču te ju pokrio žutom tkaninom. Za završnu scenu, kada se Lennie ponovno vraća do rijeke, sklanja se drveni zid i vraća se tkanina koja predstavlja rijeku. Tkanina je osvijetljena zelenom bojom. Dolazi George te mu povezuje crvenu vrpču oko vrata, a svjetlost iza stražnje tkanine poprima crveni ton.

Slike 13-20. Maketa idejnog rješenja scenografije za predstavu „O miševima i ljudima“, promjene elemenata scene svjetla prema scenama autorice koncepta Manuela Košević i Anamarija Kvas, 2020.

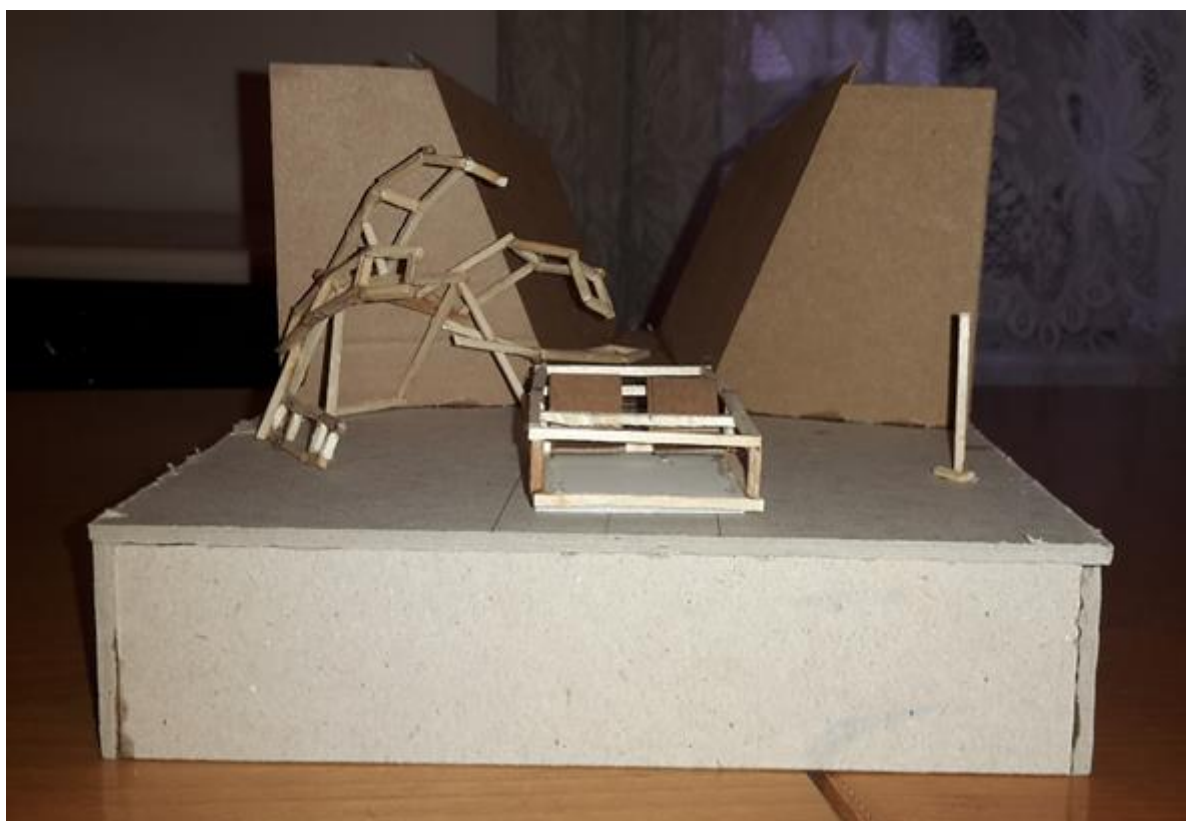
Slika 21. Miš od filcane vune za predstavu “O miševima i ljudima”, autorica Manuela Košević, 2020.

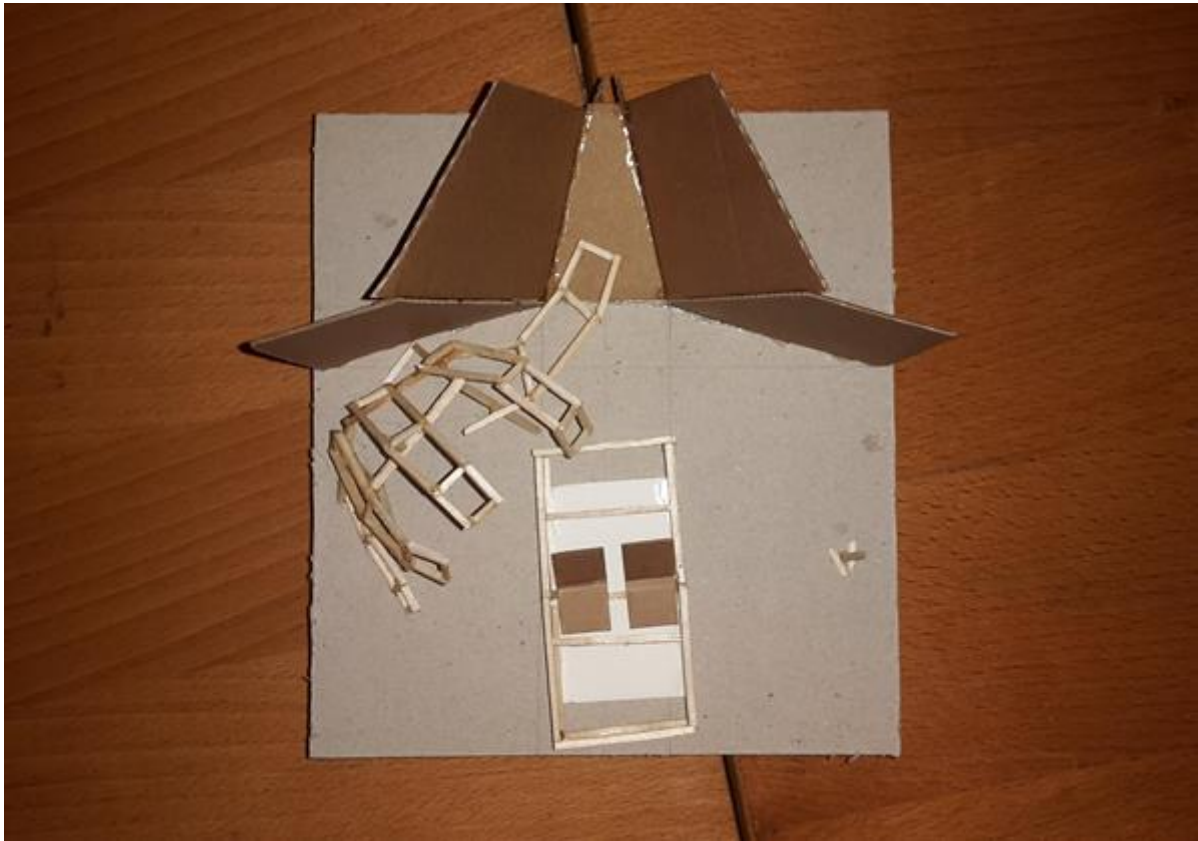
2. Prijedlog rješenja za scenografiju dramske predstave O miševima i ljudima

Ivo Vodopija

Motiv ruku poveznica je ovih dviju predstava. Scenografija za ovu predstavu bi bila ista kao i za Thelmu i Louise zato što ruke i ovdje mogu poslužiti kao metafora. Upravo zbog Lennijevih ruku nastaju brojni problemi kroz priču: glavni zaplet radnje je to što on želi gladiti životinje i djevojku, a pritom ih uvijek slučajno ubije. Ruke stoga ovdje predstavljaju oboje, njegovu čežnju za nježnošću dodira, a istovremeno i alat slučajnih ubojstava.

U predstavi ove dvije ruke mogu formirati i vanjske i unutarnje prostore. U sceni eksterijera prsti ruke mogu izgledati kao grane vrbe, dok u sceni interijera mogu stvarati krov prostorije. One također mogu stvarati tjeskobnu atmosferu u određenim scenama, na primjer kada Lennie slučajno ubije Rosie, ruke bi se skupile jako blizu njih, okružujući ih, a istovremeno bi stvarale prostor štale.

Slike 22.-24. Maketa idejnog rješenja scenografije u izradene u mjerilu 1 : 50, autor koncepta Ivo Vodopija, 2020.

3. Prijedlog rješenja za scenografiju dramske predstave O miševima i ljudima

Nika Knežević

Čitavom scenom već na prvi pogled vlada materijal jute. Veliki izdrapani komadi vise sa stropa u pozadini i 'prelijevaju' se po podu te na taj način stvaraju dojam organskog, prirode, prašine, odnosno svega onoga što okružuje glavne protagoniste predstave. Jedino što se nalazi u pozadini tih neurednih jutelih poderotina je tama, što doprinosi sumornoj atmosferi mjesta i vremena radnje, ali ujedno može biti metafora za egzistencijalna i duševna stanja u kojima se Lennie i George nalaze. Također nas navodi na slutnju nesretnog završetka.

U pozadini se kroz jutu probijaju drvene letvice, također neobrađene i 'sirove', gotovo kao da su takve pronađene u prirodi i stavljene u prostor. Pomoću njih se postiže dojam unutrašnjeg prostora tj. kolibe u kojoj se odvija središnji dio radnje.

Radi efikasnosti su temeljni dijelovi scene nepomični i stalni - daske, juta. U isto vrijeme prikazuju unutrašnji i vanjski prostor koji su ujedinjeni i nerazdvojni.

Na lijevoj polovici scene nalaze se veliki komadi platna. Istog su karaktera kao juteni, ali ovdje se radi o robusnom prljavo bijelom platnu koje pada sa stropa na tlo i odaje dojam sumornog. Samo po sebi ne sadrži preneseno značenje, ali dodavanjem boje tj. osvjetljavanjem svjetlošću različitih boja simbolizira život ili smrt.

U prvoj sceni pozornica je 'čista', ne sadrži nikakav dodatni sadržaj. Radnja se odvija uz rijeku koja je okružena stablima. Iz lijevog donjeg kuta pozornice podom se širi plava treperava svjetlost predstavljajući rijeku. Ta se svjetlost probija kroz bijelo platno koje je osvjetljeno također treperavom zelenom svjetlošću različitih nijansi simbolizirajući šumu.

U drugoj sceni radnja se iz prirode seli u kolibu. Plava i zelena svjetlost nestaju iz scene. Platna su bijela i podno njih nalazi se stari, ruzinavi krevet. U desnom donjem kutu nalaze se drveni stol i stolica, ured vlasnika ranča. Oni se nakon Lennijeveog i Georgeovog poslovnog razgovora sele na sredinu pozornice gdje imaju glavnu ulogu kao centar zbivanja i dijaloga unutar kolibe. Za njim se vode važni razgovori, karta se, ali i sukobljava. Pošto je posao rančevskih zaposlenika tovarenje, u pozadini su velike, napunjene jutene vreće koje također imaju svoju ulogu u sceni ubojstva iz nehaja.

Nakon ubojstva, radnja se ponovo zbiva u prirodi. Krevet, stol i stolice uklonjeni su sa scene i, baš kao u prvoj sceni, prostor je ogoljen, a svjetlost i boje igraju glavnu ulogu. Zelena svjetlost odjednom je zamijenjena crvenom. Zvuk ptica i žuborenje vode zamijenjeni su crvenom bojom i tišinom. Smrt je zavladała.

Slika 25.-27. skice za predstavu „O miševima i ljudima”, autorica Nika Knežević, 2020.

3.6. Presentacija režiseru i odabir rješenja

U veljeći 2020. prezentirali smo idejna rješenja mentorima i režiseru profesoru Krešimiru Dolenčiću. Predstavili smo svoje skice i makete uz jasna obrazloženja ideja i poruka scenografija, korištenih elemenata i njihovih promjena, te plan korištenja i promjena svjetla. Predstava „O miševima i ljudima“ predviđena je za prostor dvorane F22 te su izabrana dva rješenja, odnosno kombinacija rješenja studentica studija Grafika Anamarije Kvas i Manuele Košević i rješenja studentice studija Konzerviranja i restauriranja umjetnina Nike Knežević. Ova dva rješenja povezuju sličnost u pristupu i korištenim materijalima, kao i upotreba svjetla. Koristi se minimalan broj elemenata potreban za odašiljanje jasne poruke, ali i za postizanje atmosfere. Idejno rješenje Ive Vodopija je režiser posebno pohvalio kao vrlo dobro osmišljeno i zrelo, no prezahtjevno za postojeći skromni budžet predviđen za izradu.

Kako nam je tom prilikom profesor Dolenčić rekao i za promjene u tekstu za predstavu „Thelma i Louise“, sva su prezentirana scenografska rješenja za tu predstavu nažalost postala neprikladna. nakon razgovora s glumicama u prostoru ADU Ivo Vodopija izradio je novo idejno rješenje za predstavu Thelma i Louise, sukladno novom konceptu predstave.

Slike 28-32. Presentacija idejnih rješenja režiseru Kresimiru Dolenciću u prostorima Akademije likovnih umjetnosti

3.7. Odabrana rješenja

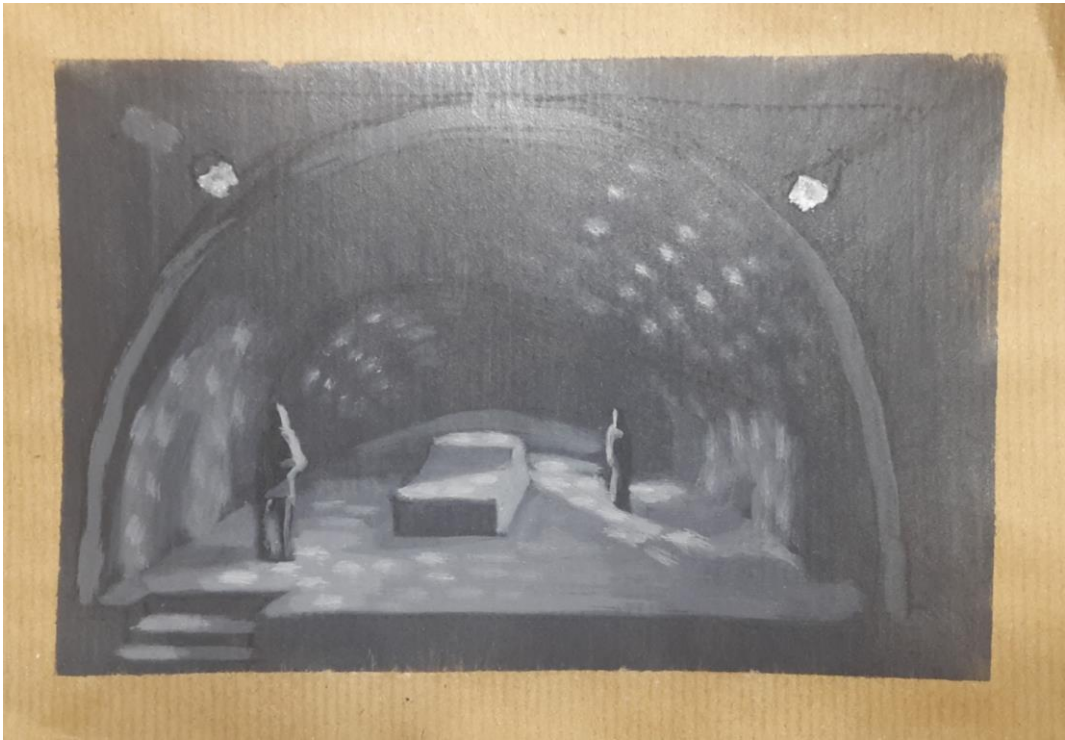
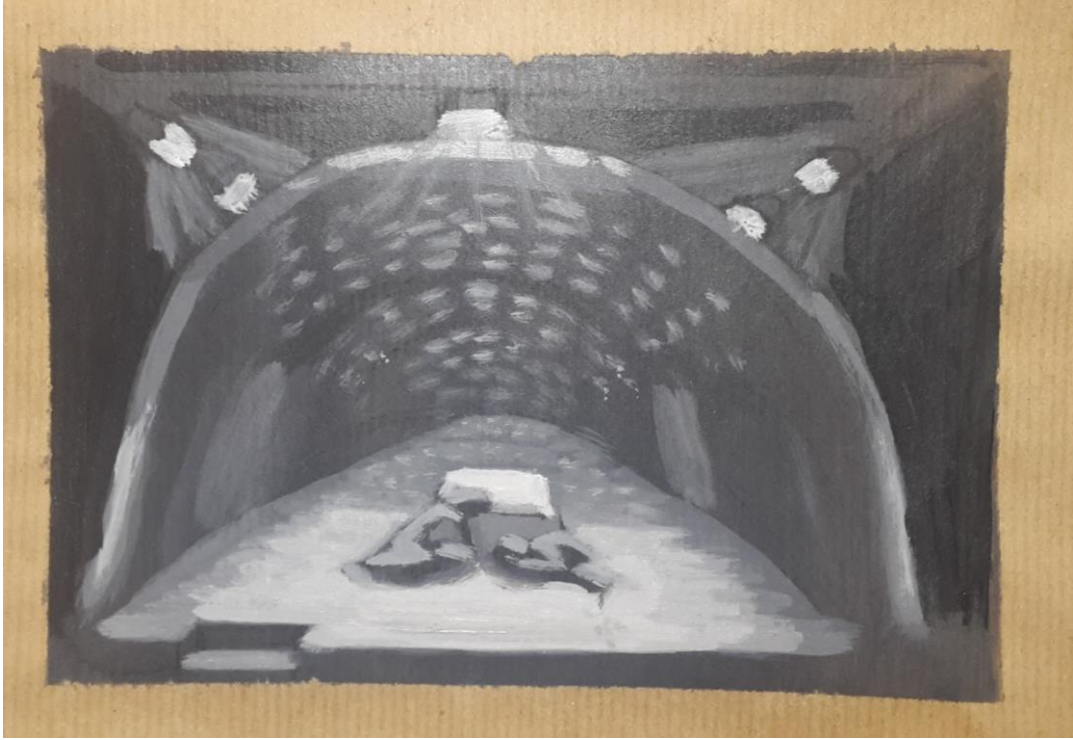
3.7.1. *Thelma i Louise*

Ivo Vodopija

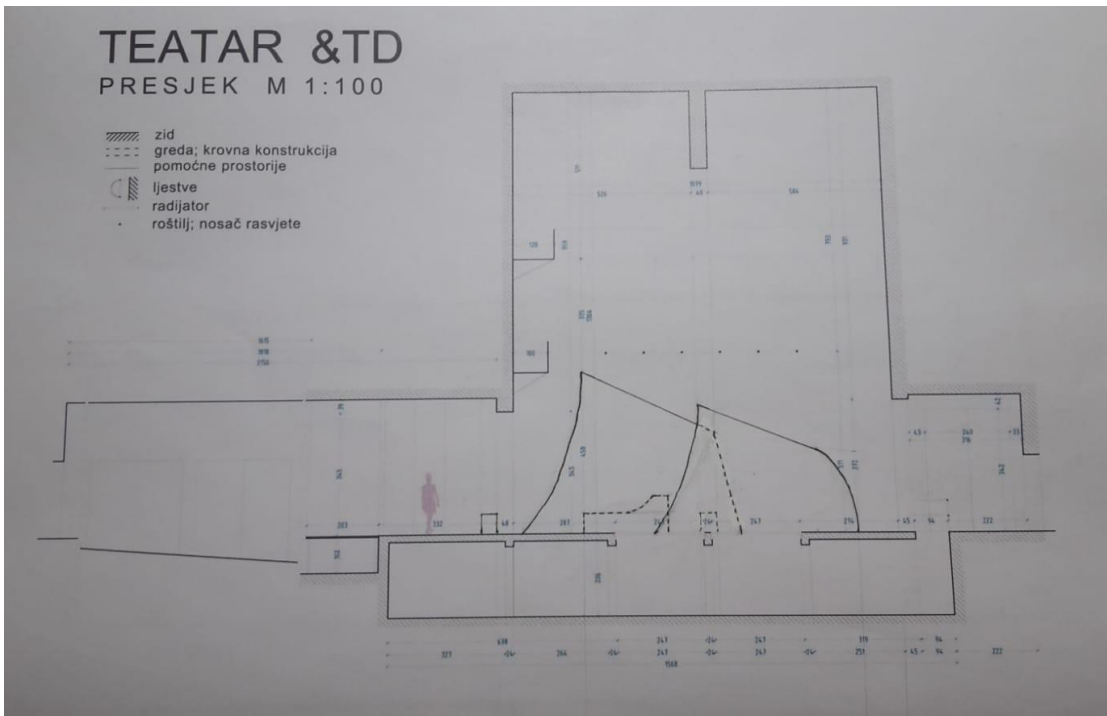
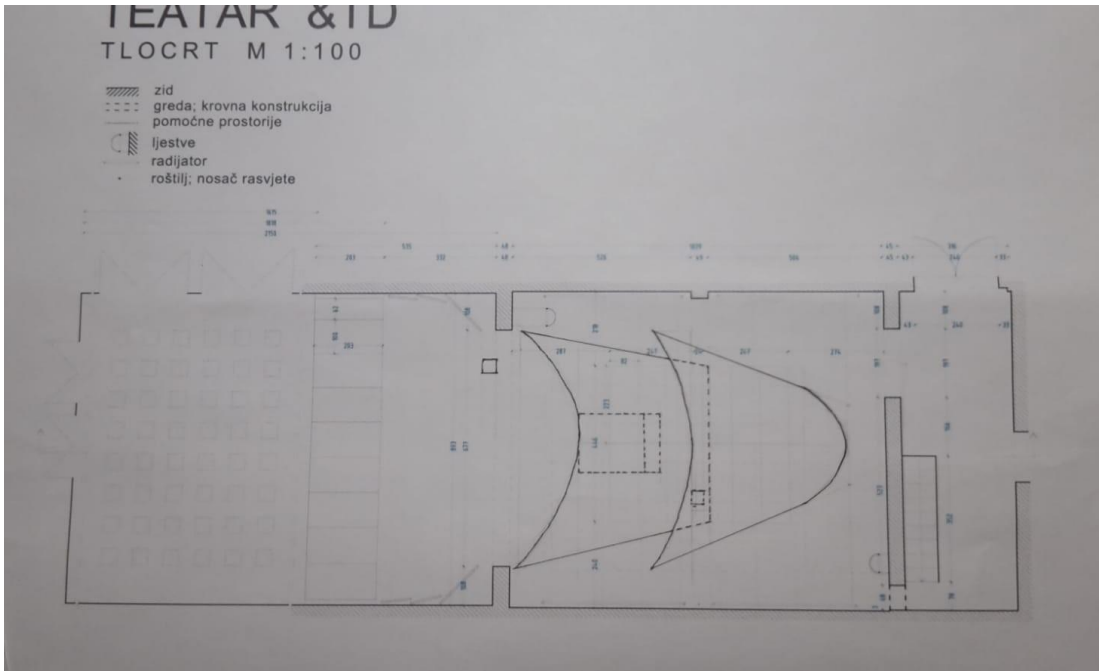
Nakon promjene scenarija bilo je potrebno osmisliti novu scenografiju, a kako je odlučeno da će se predstave “Thelma i Louise” i “O miševima i ljudima” izvoditi u različitim teatrima (dok su se prije trebale izvoditi jedna iza druge na istoj pozornici) nije više bilo potrebno da elementi na pozornici budu isti. Uz to, preporuka režisera je da se scenografija simplificira.

U skladu s novim scenarijem glavna ideja je da pozornica podsjeća na limbo/međuprostor između života i smrti u kojem se glavni likovi nalaze, ali da se ujedno može transformirati u njihove reminiscencije. Scenografija bi se sastojala od rupičaste opne u formi tunela kroz čije rupice se prosijava svjetlost (djeluje kao filter). Referirajući se na dva vremena (prošlost i sadašnjost) i dvije dimenzije (život i stanje nakon smrti) koje su prisutne u predstavi, u scenografiji sam omogućio njihovu separaciju. Glavni stvaratelj razlika u ugođajima će biti filter opna i svjetlo. Opna (napravljena od dva dijela kako bi se sa strana formirali ulazi na scenu za glumce, nevidljivi publici) asocira na tunel koji propušta svjetlo. Pojam tunela ovdje koristim kao alegoriju na smrt, tj. putovanje prema smrti. Svjetlom određujemo gdje su Thelma i Louise na tom putu. Svjetlo na kraju tunela znači ili smrt, kraj ili oslobođenje, izlazak iz tame. Kada se Thelma i Louise nalaze u poslijesmrtnoj dimenziji sve je bijelo i pročišćeno. To se može postići reflektorom bez filtera ili apsolutnim mekim osvjetljenjem pozornice tako da se izgubi kontrast svjetla i sjene. One se potom retrospektivno vraćaju u svoje putovanje. Tada mijenjamo osvjetljenje scene kroz tranziciju gdje pokretni reflektor "presiječe" opnu ostavljajući dojam rewinda. Prostor je sada stvoren u kontrastu svjetla i tame. Negdje je opskurno, a negdje jasno. Suprotno od mjesta čistog svjetla, ovdje su bjegunke još u tunelu gdje se svjetlo samo nazire i tako imamo alternaciju svjetlova.

Na pozornici bi se nalazili kubusi koji asociraju na predmete (npr. auto), kao da su to samo sjećanja Thelme i Louise. Pod bi bio prekriven bijelim tepihom od poliestera ili drugog materijala koji odbija svjetlost. Tepih bi stvarao dojam apsurdna pridonoseći stanju u kojem se likovi nalaze. Čak i opna bi bila bijele boje ili od nekog reflektirajućeg materijala (npr. aluminijska).

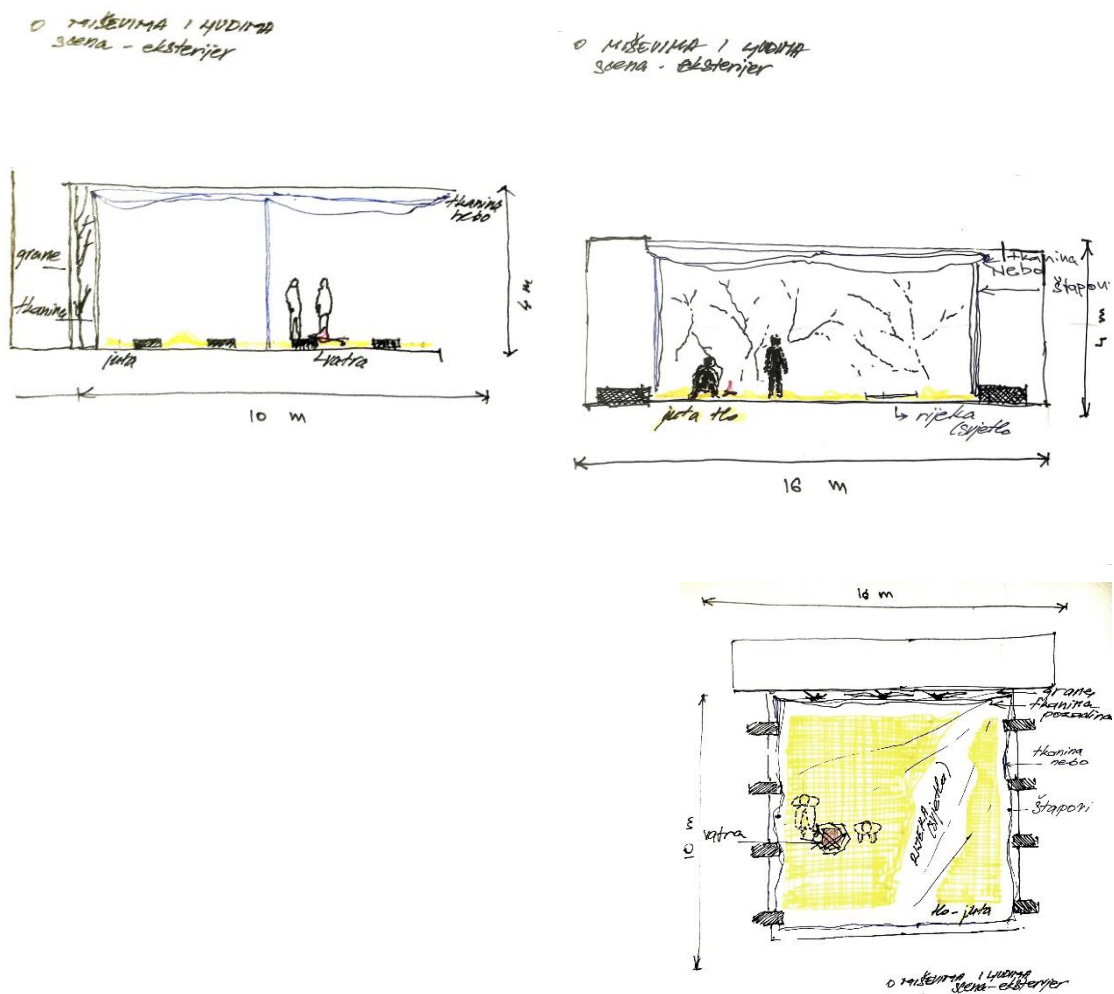

Slike 33-38. „Thelma i Louise“, autor koncepta Ivo Vodopija, 2020.

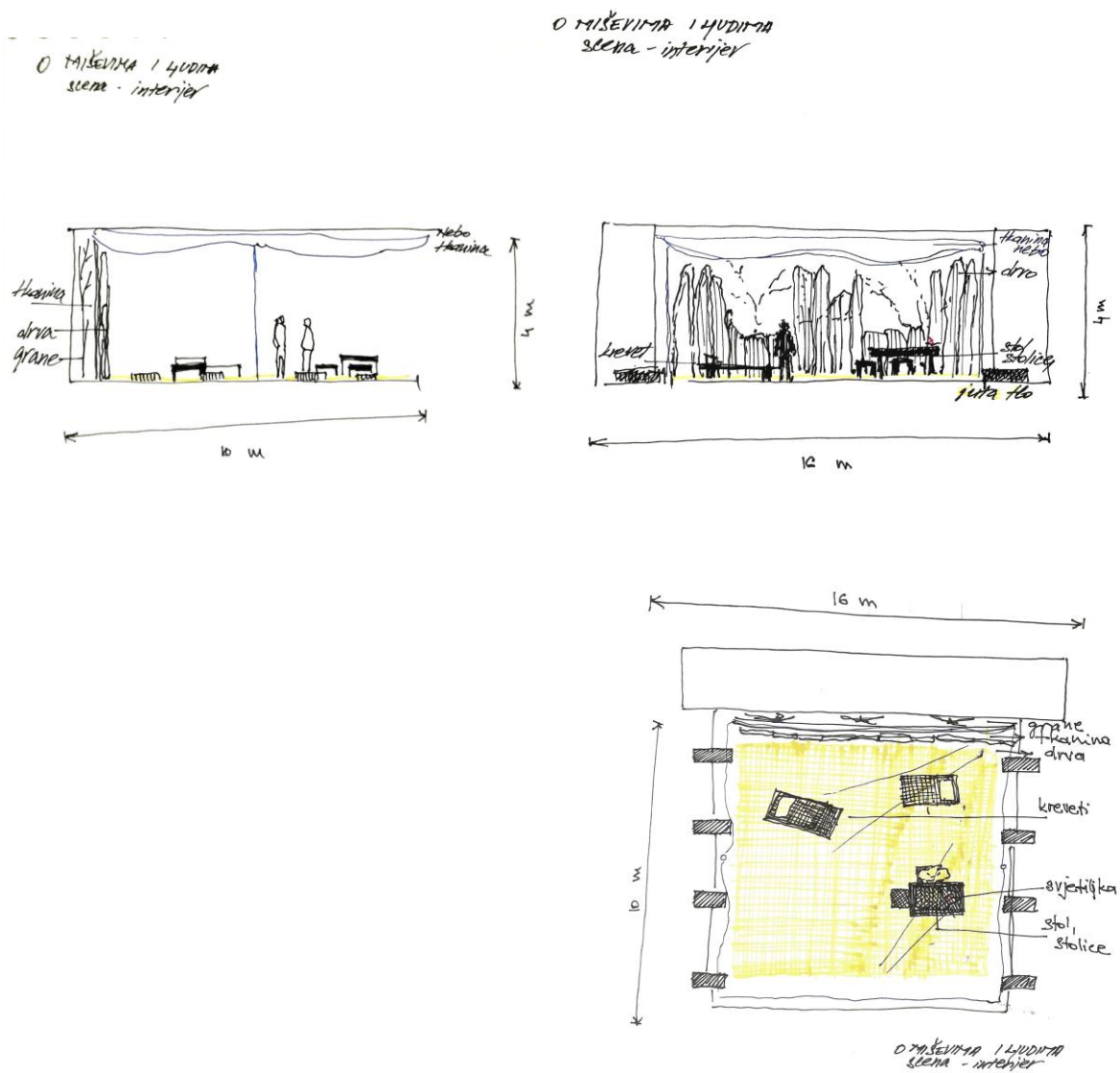
3.7.2. O miševima i ljudima

Anamarija Kvas, Manuela Slavica Košević, Nika Knežević

Nakon predstavljanja idejnih rješenja odlučeno je da će se za predstavu O miševima i ljudima izvesti varijacija scenografije izvedena iz rješenja Nike Knežević, Anamarije Kvas i Manuele Slavice Košević. Zajednički elementi poput prirodnih materijala, prozračnih tkanina te korištenje svjetla za postizanje atmosfere omogućili su lako kombiniranje rješenja. Zadržavaju se strop i zid od tkanina i granja kao osnovni okvir scene. Pod je prekriven jutom prerezanom na dva dijela. U scenama eksterijera dijelovi se razdvajaju nabiranjem jute, što donosi organsičan privid tla te otvara prostor za rijeku, koja se postiže igrom svjetla. Premještanjem scene u interijer juta se izravnavava i spaja u cjelinu, sada imitirajući pod prostorije. Prostor se popunjava elementima od starog, pohabanog drva. Daske istog takvog drva koriste se kao unutarnji zid te ističu promjenu mjesta radnje iz vanjskog u zatvoreni prostor. Kraće daske postavljene su tako da tvore dva prozora koji omogućuju prodiranje sumorne atmosfere iz pozadine u unutarnji prostor. U zatvorenom prostoru također se nalaze stari stol sa svjetiljkom i stolice.

Slike 39.-41. Idejna skica vanjskog prostora za scenografiju predstave "O miševima i ljudima", autorice koncepta Anamarija Kvas, Nika Knežević, Manuela Košević, 2020.

Slike 42-44.. Idejna skica unutarnjeg prostora za scenografiju predstave “O miševima i ljudima”, autorice koncepta Anamarija Kvas, Nika Knežević, Manuela Košević, 2020.

4. REZULTATI

Od samog početka pripremanja dviju predstava odvijale su se brojne promjene u vidu datuma i mjesta izvođenja, a u jednom slučaju i cjelokupnog dramskog teksta. Ono što se nije mijenjalo bio je naš entuzijizam prema radu i ostvarivanju zajedničkog projekta. Prihvaćali smo sve promjene, uklapali i mijenjali naše skice u skladu s novim uvjetima i ograničenim budžetom. Približavanjem finalnih datuma izvedbi pripremili smo i razradili skice, promislili o korištenim materijalima, izradili troškovnike i priveli pripremnu fazu rada kraju. Međutim, početak fizičke faze izrade i prikupljanja scenografskih elemenata naglo je prekinut.

Pogoršanjem epidemiološke situacije u periodu pripremanja ispita glume, mjere Stožera za civilnu zaštitu (tzv. "lockdown") onemogućile su okupljanje studenata i ulaz u zgradu Akademije likovnih umjetnosti te time spriječile daljnju suradnju na izvedbi dviju predstava. Ispiti su, međutim, održani ali bez scenografije u prostorima Akademije dramske umjetnosti uz ispitnu komisiju i ograničenu publiku. Studenti i studentice glume uspješno su izveli svoje autorske komade unatoč svim preprekama koje su se uporno pojavljivale. Iako ova suradnja nije mogla biti do kraja izvedena, ostvarila je konekcije koje će nedvojbeno dovesti do budućih zajedničkih projekata.

5. ZAKLJUČAK

Tijekom ovog projekta u suradnji sa studentima i profesorom s Akademije dramske umjetnosti dobili smo puno znanja o likovnom jeziku scenografije i imali se priliku iskušati u procesu njene realizacije. Osmislili smo prijedloge koncepata scenografija, realizirali skice i makete, prodiskutirali o njima s režiserom, promislili o materijalima, izveli izvedbene skice i krenuli u izradu. Stekli smo vrijedno iskustvo surađujući sa studentima glume i produkcije ADU. Surađivali smo s režiserom, profesorom Krešimirom Dolenčićem od koga smo mnogo naučili. Prilikom prezentacije ideja kroz skice i makete imali smo mogućnost sagledati naše koncepte u kontekstu problematike nastanka cjelokupne predstave. Likovni jezik scenografije je medij u koji u sinergiji s dramskim i glazbenim medijima može komunicirati važne i jasne poruke, promicati razvoj svijesti, te donijeti nove vrijednosti. Predstave su trebale biti izvedene više puta tijekom travnja i svibnja, no, na žalost, radi izvanredne situacije uzrokovane pojavom koronavirusa, održane su samo kao diplomske predstave i s ograničenom publikom. Stoga nismo bili u mogućnosti dovršiti izvedbu i vidjeti konačan rezultat. Bez obzira na ovu situaciju, od iznimne nam je važnosti i vrijednosti iskustvo interdisciplinarnog promišljanja i kompleksnosti stvaranja u suradnji sa studentima i profesorima iz drugog polja umjetnosti koje smo ovim projektom ostvarili.

6. ZAHVALE

Zahvaljujemo redatelju izv. prof. art Krešimiru Dolenčiću, red. prof. art. Mirjani Vodopiji, doc. dr. art. Idi Blažičko, scenografu i umjetničkom suradniku Dragutinu Brozu, Akademiji likovnih umjetnosti i Akademiji dramskih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu koji su nam omogućili sudjelovanje u ovom vrijednom projektu.

7. LITERATURA

Oddey, A.; White, C.: *The Potentials of Spaces: The Theory and Practice of Scenography and Performance* (2006)

Holdar, M.: *Scenography in Action Space* (2005)

Howard, P.: *What is Scenography* (2001)

Mrežni izvori:

Litvanski paviljon – dobitnik Zlatnog lava,

<https://www.youtube.com/watch?v=VIfYtNGhrE0>

Kineski umjetnici Sun Yuan and Peng Yu: Can't Help Myself

<https://www.youtube.com/watch?v=ZS4Bpr2BgnE>

Izložba Olafura Eliassona u Zurichu

<https://www.youtube.com/watch?v=eyzjhkwpKp8>

Anthony Gormley u suradnji s koreografom Sidi Larbi Chekaoui

<https://www.youtube.com/watch?v=BRdB0Efc4ys&list=PLkR4GWHeah6VgD3Bd74t9qWmLDHxY Yz8K&index=5>

Mapping dance projections tehnologija

https://www.youtube.com/watch?v=AIehsaH_rYk

<https://www.youtube.com/watch?v=ag7DBY4vhlQ>

Ming Cho Lee – intervju

https://www.youtube.com/watch?v=DQJnyZKw_V8

Tom Pye *Kako postaviti tri predstave u danu*

<https://www.youtube.com/watch?v=NaOOr3RHUxA>

Sven Jonke - član NUMENA

<https://www.youtube.com/watch?v=J5pSCT7UJXk>

Twelfth Night

<https://www.youtube.com/watch?v=OPnvuFESLSA&list=PLkR4GWHeah6VgD3Bd74t9qWmLDHx qWm8K>

Josef Svoboda

<https://www.youtube.com/watch?v=AiVdFYA1Zvc>

Technology changing theatre

<https://www.youtube.com/watch?v=miNHkzTTZjk>

Scenography of Space

<https://www.youtube.com/watch?v=h28RSg7RtfE>

Media Scenography for Chinese Theatre

<https://www.youtube.com/watch?v=ua5EtzWgFnw>

8. SAŽETAK

“*Thelma i Louise i O Miševima i Ljudima*, Kreativan proces i razlike u pristupima pri osmišljavanju scenografije” naziv je rada studenata Akademije likovnih umjetnosti koji su osmislili idejna rješenja scenografije za dvije dramske predstave: “*Thelma i Louise*” i “*O Miševima i Ljudima*”, odnosno diplomske predstave studenata Akademije dramske umjetnosti. Studenti autori idejnih rješenja scenografije jesu Manuela Slavica Košević, Anamarija Kvas, Nika Knežević i Ivo Vodopija. Studenti su analizirali dramske tekstove, razradili koncepte scenografija, napravili skice i makete te ih prezentirali redatelju. Ideje su se formirale sukladno raznolikosti osobnih shvaćanja, asocijacija i kontekstualizacije, kroz međusobnu razmjenu informacija studenata te uz mentorstvo profesora. Nakon razvoja individualnih koncepata, raznolika idejna rješenja su sintetizirana po jedno za svaku predstavu koja su zatim tehnički razrađena u plan izvedbe. Završni proces izrade scenografije obustavljen je radi izvanredne situacije izazvane COVID-19 virusom, međutim idejna rješenja scenografije priređena su i bila spremna za realizaciju.

ključne riječi:

scenografija, suradnja, projekt, kazalište, maketa, skica, ideja, koncept, Akademija dramske umjetnosti, Akademija likovnih umjetnosti

9. SUMMARY

"Thelma and Louise" and "Of Mice and Men": Creative Process and Different Approaches to Designing Scenography is the title of the work of students of Academy of Fine Arts in Zagreb, who came up with scenographic solutions for two theatre plays: "Thelma and Louise" and "Of Mice and Men", which are graduate (MA) exams of students of the Academy of Dramatic Art. Student authors of the scenographic solutions are: Manuela Slavica Košević, Anamarija Kvas, Nika Knežević i Ivo Vodopija. Students analysed the play text, developed concepts, made sketches and models, and presented them to the director. Ideas formed according to different personal associations and contextualisation, through mutual exchange of information among students and with the mentorship of professors. After the development of individual concepts, various solutions were synthesized each into one play which were then technically elaborated into an execution plan. The final process of creating the scenography was put on hold due to the emergency situation caused by the COVID-19 virus, however, scenographic solutions were prepared and ready for realisation.

Key words:

scenography, collaboration, project, theatre, model, sketch, concept, Academy of Dramatic Art, Academy of Fine Arts

10. KRATKI ŽIVOTOPISI AUTORA

Manuela Slavica Košević

Rođena je 1999. u Zadru gdje je 2018. završila jezičnu gimnaziju. Iste godine upisuje preddiplomski sveučilišni studij Grafika na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Samostalno je izlagala 2015. godine u AKC Nigdjezemska u Zadru. Sudjelovala je u više skupnih izložbi u sklopu županijske smotre Art dizajn, na jednoj od kojih je dobila pohvalnicu za preciznost u izvedbi djela, u 11. međunarodnom medaljerskom projektu "Granice" ("Borders", 11th International Medallion Project) u organizaciji Fakulteta likovnih umjetnosti Sveučilišta Nikole Kopernika u Torunu, Poljska, 2019. godine te u projektu Istraživanje i primjena virtualne stvarnosti u novomedijskoj umjetnosti Centra za inovativne medije Akademije primijenjenih umjetnosti u Rijeci 2019. godine.

Anamarija Kvas

Rođena je 11. listopada 1999. godine u Rijeci gdje je 2018. završila Školu za primijenjenu umjetnost, smjer grafički dizajn. Za vrijeme srednjoškolskog obrazovanja sudjelovala je u Erasmus+ projektu *Umjetnici za umjetničko obrazovanje 3* u Grazu; mentori Louise Kloss i Erwin Lackner, gdje je imala skupnu izložbu u Schaubad, Freies Atelierhaus Graz. Imala je nekoliko skupnih izložbi (Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka, Hrvatski školski muzej, izložbeni prostor Trsatskog kaštela i Etnografski muzej Zagreb). 2018. godine upisuje preddiplomski sveučilišni studij Grafika na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. 2019. godine sudjeluje u projektu *Istraživanje i primjena virtualne stvarnosti u novomedijskoj umjetnosti* Centra za inovativne medije Akademije primijenjenih umjetnosti u Rijeci. Tijekom ljetnih mjeseci 2019. godine kao stipendist sudjeluje u Europskom Forumu Alpbach i sluša seminare *Moć vizualnih komunikacija, Kako realizirati svoju ideju kroz umjetnost*.

Ivo Vodopija

Rođen je 30. listopada 1998. godine u Dubrovniku gdje je 2017. završio u Umjetničku školu luke Sorkočevića, smjer slikarski dizajner. Tijekom srednjoškolskog obrazovanja sudjelovao je u tri završne skupne izložbe učenika škole. Trenutno je student je 3. godine preddiplomskog sveučilišnog studija Slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu.

Nika Knežević

Rođena je u Zadru 9. ožujka 1999. godine gdje završava opću gimnaziju Jurja Barakovića. Tijekom školovanja izlaže svoje radove povodom 150. godišnjice gimnazije te osvaja prvo mjesto u natječaju organiziranog od strane Comunità degli Italiani Zara. 2017. godine upisuje Integrirani preddiplomski i diplomski studij Konzervacija i restauracija umjetnina, smjer slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu.